

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 74/09-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. mája 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka o sťažnosti Ing. M. H., K., zastúpeného advokátom JUDr. J. Č., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/2000 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 19 C 743/88) takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. M. H. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/2000 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice II p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/2000 k o n a l b e z z b y t o č n ý c h p r i e t ' a h o v .

3. Ing. M. H. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 3 500 € (slovom tritisícpäťsto eur), ktoré j e mu Okresný súd Košice II p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Ing. M. H. priznáva úhradu trov konania v sume 223,46 € (slovom dvestodvadsaťtri eur a štyridsaťšesť centov), ktoré j e mu Okresný súd Košice II p o v i n n ý zaplatiť na účet advokáta JUDr. J. Č., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. októbra 2008 doručená sťažnosť Ing. M. H. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/2000. Sťažnosť bola doplnená podaním sťažovateľa doručeným ústavnému súdu 27. februára 2009.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je účastníkom konania (žalovaným v prvom rade vo veci „*návrhu na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam*“), ktoré pôvodne začalo ešte v roku 1988.

Rozsudkom z 5. decembra 1997, ktorý nadobudol právoplatnosť v decembri 1999, okresný súd zrušil „*podielové spoluvlastníctvo k jednotlivým parcelám a návrh navrhovateľov o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k rodinnému domu vylúčil na samostatné konanie*“. Okresný súd bol podľa sťažovateľa nečinný najmä v období od 17. októbra 2002 až do 22. januára 2007.

Napriek tomu, že od podania pôvodného žalobného návrhu uplynulo už viac ako 20 rokov, vec doteraz nie je právoplatne skončená. Sťažovateľ podal aj sťažnosť na prieťahy v konaní v apríli 2008, ktorú predseda okresného súdu uznal ako čiastočne dôvodnú.

Sťažovateľ sa domáha, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti vydal tento nález:

„1. Základné právo sťažovateľa Ing. M. H. na prerokovanie a rozhodnutie veci bez zbytočných prieťahov upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR v konaní vedenom na Okresnom súde Košice II pod spisovou značkou 19 C 2/2000 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod spisovou značkou 19 C 2/2000 konal bez zbytočných prieťahov.

3. Sťažovateľovi Ing. M. H. priznáva finančné zadostučinenie vo výške 330.000,- Sk (10. 953,99 €), ktoré je mu Okresný súd Košice II povinný vyplatiť do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice II je povinný uhradiť Ing. M. H. trovy právneho zastúpenia vo výške 6.732,- Sk (233,46 €) na účet advokáta JUDr. J. C. do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. I. ÚS 74/09-9 z 12. marca 2009 ju prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania.

Na základe výzvy ústavného súdu predložil 6. apríla 2009 predseda okresného súdu vyjadrenie k sťažnosti sp. zn. 1 SprV/256/2009, ktoré obsahovalo chronológiu úkonov okresného súdu od vylúčenia návrhu na samostatné konanie (2000), pričom okresný súd priznal, že v konaní došlo k zbytočným prieťahom iba „v období od 23. 3. 2000 do 2. 11. 2000 a od 29. júla 2003 do 8. 3. 2004“, ale na druhej strane okresný súd uviedol,

že aj sťažovateľ sa výrazne podieľal na predĺžení tohto konania najmä tým, že bol pasívny a neposkytol potrebnú súčinnosť znalcovi, v dôsledku čoho znalec nemohol doplnenie k znaleckému posudku vypracovať, a tiež preto, že jeho právny zástupca niekoľkokrát žiadal o odročenie pojednávania, čím sa podieľal na zbytočných priet'ahoch v konaní. Vo vyjadrení uvádza konkrétne obdobia, keď k týmto skutočnostiam došlo.

Ústavný súd po oboznámení sa s relevantnými spisovými podkladmi, z obsahu sťažnosti a jej príloh a z vyjadrení účastníkov zistil tento priebeh a stav konania:

Sťažovateľ vystupuje v konaní ako žalovaný v prvom rade a okresný súd koná v súčasnosti o návrhu žalobcov na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k rodinnému domu sťažovateľa, ktorý bol vylúčený na samostatné konanie v januári 2000.

Prvé pojednávanie 23. marca 2000 bolo odročené na neurčito z dôvodu nariadenia znaleckého dokazovania, ktoré bolo nariadené 2. novembra 2000. Dňa 4. mája 2001 bol spis odoslaný súdnemu znalcovi na vypracovanie znaleckého posudku.

Znalecký posudok bol doručený okresnému súdu 11. júla 2001 a právnemu zástupcovi sťažovateľa 20. novembra 2001, ktorý sa k nemu vyjadril 1. marca 2002.

Ďalšie pojednávanie sa konalo 21. mája 2002 a bolo odročené na neurčito z dôvodu špecifikácie podania sťažovateľa zo 4. júla 2001.

Dňa 25. marca 2003 okresný súd rozhodol o znalečnom.

Pojednávanie 24. júna 2003 sa nekonalo, pretože právny zástupca sťažovateľa požiadal o jeho odročenie z dôvodu čerpania dovolenky.

Na pojednávaní 29. júla 2003 právny zástupca sťažovateľa navrhol doplnenie znaleckého posudku a 8. marca 2004 okresný súd opätovne pribral do konania znalca.

Dňa 2. januára 2006 ustanovený znalec oznámil, že pri telefonickom kontakte mu sťažovateľ oznámil, že *„žiadne upresňovanie nie je potrebné nakoľko konanie v tejto spornej veci bolo ukončené“*. Z uvedeného dôvodu znalec žiadal okresný súd o oznámenie ďalšieho postupu v danej veci.

Okresný súd upozornil 6. marca 2006 sťažovateľa, aby umožnil znalcovi vykonanie ohliadky nehnuteľnosti, inak mu bude uložená poriadková pokuta, a 4. apríla 2007 urgoval znalca, aby mu predložil znalecký posudok.

Dňa 16. mája 2007 znalec oznámil okresnému súdu, že sťažovateľ mu nie je ochotný poskytnúť podklady na vypracovanie znaleckého posudku, preto 21. mája 2007 okresný súd opätovne vyzval sťažovateľa na poskytnutie súčinnosti, ten však 28. mája 2007 podal *„návrh na zastavenie konania“*.

V septembri 2007 bol znalec opätovne urgovaný vypracovať znalecký posudok a na pojednávaní 15. januára 2008 bol vypočutý. Znalec uviedol, že sťažovateľ mu nie je ochotný poskytnúť súčinnosť pri vypracovaní doplnku k znaleckému posudku.

Pojednávanie 12. februára 2008 bolo odročené na žiadosť právneho zástupcu sťažovateľa z dôvodu celodenného ošetrovania a 11. marca 2008 okresný súd rozhodol o návrhu žalobcov z 15. februára 2008 na pristúpenie ďalších účastníkov na strane žalovaných.

Ďalšie relevantné pojednávanie sa uskutočnilo až 26. augusta 2008 a bolo odročené na neurčito z dôvodu vyžiadania informácie z Katastrálneho úradu v K. Uznesením z 22. decembra 2008 okresný súd nariadil doplnenie znaleckého posudku z 9. júla 2001. Znalec ho doručil okresnému súdu 9. marca 2009 a následne bol daný pokyn na jeho doručenie účastníkom konania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/2000.

Pri sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd vychádza zo svojej stabilnej judikatúry, v súlade s ktorou odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (III. ÚS 61/98), pričom k vytvoreniu stavu právnej istoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka konania považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

1. Predmetom konania na okresnom súde je zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam. Tieto konania vzhľadom na skutkovú povahu sporu možno hodnotiť často ako zložitejšie (obdobne napr. IV. ÚS 136/03), čo vyplýva aj z tej skutočnosti, že v danej veci bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie i jeho doplnenie, ale z právneho hľadiska vec nie je možné hodnotiť ako zložitú. Predmet konania má stabilnú právnu úpravu a jej výklad a používanie je ustálené v judikatúre všeobecných súdov. Z dosiahnutých výsledkov však možno konštatovať, že doterajšia dĺžka konania je neprimeraná a z ústavného hľadiska neakceptovateľná. Napokon ani predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti nenamietal zložitosť napadnutej veci.

2. Správanie sťažovateľa ako účastníka súdneho konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. V posudzovanom konaní ide o spor, v ktorom je každý účastník povinný postupovať podľa § 6 a § 120 ods. 1 OSP a vyvíjať všetko úsilie na súčinnosť so súdom tak, aby súd mohol o uplatnenej ochrane rozhodnúť v súlade so zákonom.

Sťažovateľ bol počas celej doby konania zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom, ktorý sa nariadených pojednávaní v zásade zúčastňoval (okrem dvoch ospravedlnených neúčastí, a to 24. júna 2003 z dôvodu čerpania dovolenky a 12. februára 2008 pre celodenné ošetrovanie), ale tu je potrebné konštatovať, že sťažovateľ neposkytol súdnemu znalcovi potrebnú súčinnosť pri vypracovaní doplnku k znaleckému posudku,

čo vyplýva z priebehu konania a správania sťažovateľa pred okresným súdom už podrobne popísaným, v dôsledku čoho bol doplnok k znaleckému posudku spracovaný (až 9. marca 2009) takmer po vyše 55 mesiacoch od návrhu (29. júl 2003).

Takýto postup sťažovateľa podľa názoru ústavného súdu nezodpovedá jeho postaveniu účastníka v sporovom konaní. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že k právu účastníka konania na efektívny, rýchly a účelný postup súdu v konaní pristupuje procesná povinnosť účastníka konania prispievať k dosiahnutiu účelu súdneho konania včasným reagovaním na pokyny súdu a oznámením potrebných skutočností (§ 101 ods. 1 OSP).

Týmto správaním sa teda sťažovateľ výrazne podieľal na celkovom predĺžení doby tohto konania, čo ústavný súd zohľadnil pri určení výšky finančného zadostučinenia.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, je postup okresného súdu. Ústavný súd konštatuje, že v konaní okresného súdu sa vyskytli v určitom období zbytočné prietahy, v určitom období bolo jeho konanie málo efektívne a minulo sa svojmu účinku. Okresný súd síce nariad'oval pojednávania, ale vo veci samej dosiaľ po vylúčení návrhu na samostatné konanie od roku 2000 nerozhodol, čo vzhľadom aj na predchádzajúcu dobu tohto konania nemožno akceptovať. V doterajšom priebehu konania bol okresný súd nečinný už od 21. mája 2002, keď odročil pojednávanie na neurčito z dôvodu špecifikácie podania sťažovateľa, až do 29. júla 2003, keď sa konalo pojednávanie, na ktorom právny zástupca sťažovateľ navrhol doplnenie znaleckého posudku (nečinnosť takmer 14 mesiacov), ale najmä od 8. marca 2004, keď pribral do konania znalca, až do 15. januára 2008, keď vypočul znalca (nečinnosť viac ako 46 mesiacov). V tomto období urobil okresný súd len jednoduché úkony, ktoré podstatne neprispeli k rýchlemu prerokovaniu veci (napr. 25. marca 2003 priznal znalcovi znalečné za znalecký posudok z júla 2001, v apríli a septembri 2007 urgoval znalca na predloženie doplnku k znaleckému posudku a tiež sťažovateľa dvakrát vyzval v marci

2006 a máji 2007 na poskytnutie súčinnosti znalcovi pri vypracovávaní doplnku znaleckého posudku pod hrozbou poriadkovej pokuty).

Takýto postup okresného súdu považuje ústavný súd za nesústredený a neefektívny, pretože aj keď znalec nepredkladal znalecký posudok v určených lehotách (i v dôsledku správania sťažovateľa), nevyužil voči ním ani v jednom prípade poriadkové opatrenia v zmysle § 53 OSP.

Ústavný súd pripomína, že základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je príkazom pre všetky štátne orgány na také konanie, ktoré vytvára právnu istotu pre subjekty práva. Základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov zákonodarca zabezpečuje prostredníctvom procesnoprávných inštitútov, ktoré sú štátne orgány vrátane všeobecných súdov povinné efektívne a vecne správne využívať. Občiansky súdny poriadok obsahuje viaceré účinné prostriedky zabezpečujúce plynulosť a optimálnu dĺžku súdneho konania, ktorej výsledkom je právoplatné rozhodnutie a stav právnej istoty.

Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že činnosť okresného súdu v tomto období bola neefektívna a nesústredená, a preto je prebiehajúce konanie stále na súde prvého stupňa bez rozhodnutia vo veci samej. Táto zdĺhavosť konania nemôže byť ničím ospravedlnená.

Napokon, aj okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti priznal, že k prietahom v konaní v určitom období došlo a sťažnosť sťažovateľa je dôvodná.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd preto dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/2000 došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal.

Pretože ústavný súd zistil, že nečinnosťou a neefektívnou činnosťou okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ domáhajúci sa rozhodnutia okresného súdu vo svojej veci.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 330 000 Sk (10 953,99 €), ktoré odôvodnil jeho právny zástupca tým, že *„Z neustáleho predlžovanie sporu je psychicky na dne a vzhľadom na vek 72 rokov tieto prieťahy v konaní spôsobujú môjmu mandantovi zdravotnú a citovú ujmu a skracujú mu život. Dlhotrvalý stav právnej neistoty závažne ovplyvňuje zabezpečovanie životných potrieb žalovaného a negatívne sa vzťahy prejavujú a v rodine tým, že vysporiadanie veci sa prakticky vedie od r. 1988 a rodinné vzťahy sú dlhú dobu narušené.“*

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý

vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri určení výšky finančného zadosťučinenia preto vychádzal ústavný súd okrem už uvedeného aj zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd po zhodnotení nečinnosti a neefektívneho postupu okresného súdu považoval v tomto prípade za primerané priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v sume 3 500 €. Táto suma zohľadňuje doterajšiu celkovú dĺžku konania pred okresným súdom od roku 2000, správanie sťažovateľa hodnotené v časti II bode 2 tohto nálezu, ako aj to, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. Č. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov v sume 105,42 € (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 6,30 € režijný paušál. Úhrada bola priznaná v celkovej sume 223,46 €. Za tretí uplatnený úkon (vyjadrenie k výzve ústavného súdu ku vhodnosti ústneho pojednávania zo 14. apríla 2009) mu trovy konania vzhľadom na jeho vecný obsah a význam nepriznal.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. mája 2009